

K O M U N I K A T
Z B A D A Ń

Warszawa, marzec 2011

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/23/2011

ZACHOWANIA PROEKOLOGICZNE
POLAKÓW

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
4 lutego 2010 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

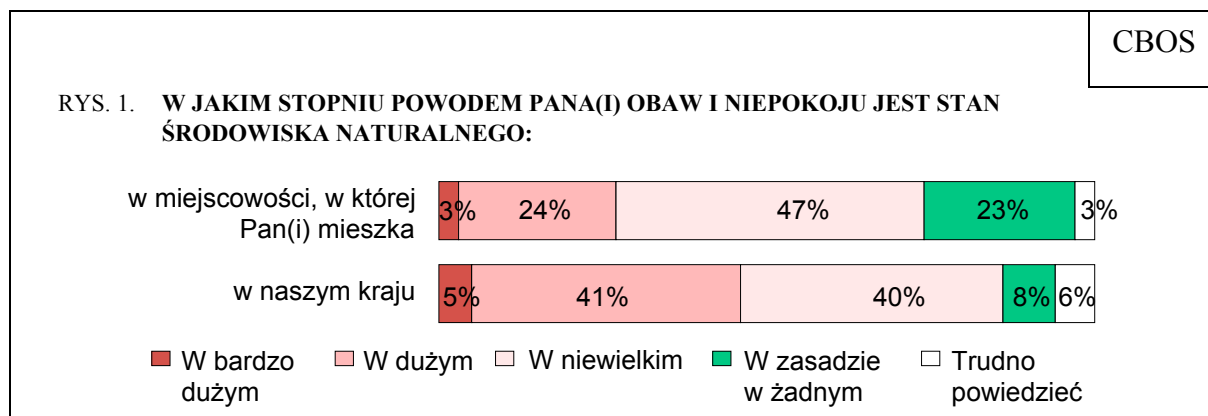
Ekologia i problematyka zachowań proekologicznych to tematy, które już na stałe zagościły w dyskursie publicznym i w mediach. W dużej mierze jest to wynikiem obserwowanych objawów globalnego kryzysu ekologicznego. Trwają dyskusje na temat jego przyczyn i sposobów zapobiegania różnym negatywnym zjawiskom poprzez zmianę zachowań pojedynczych ludzi i wpojenie im nowego stylu życia, który byłby bardziej przyjazny dla środowiska naturalnego.

Stan świadomości ekologicznej Polaków zaczęliśmy badać w początkowych latach transformacji ustrojowej. W naszym lutowym sondażu¹ postanowiliśmy ponownie sprawdzić, jak respondenci oceniają stan środowiska naturalnego w kraju i w swoim najbliższym otoczeniu, a także jakie działania podejmują na rzecz ochrony przyrody.

POZIOM ZANIEPOKOJENIA STANEM ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Blisko połowa Polaków (46%) deklaruje zaniepokojenie stanem środowiska naturalnego w naszym kraju. Znacznie rzadziej ankietowanych martwi stan środowiska w ich najbliższym otoczeniu – mniej więcej co czwarty (27%) dostrzega w tym zakresie powody do niepokoju. Można zatem powiedzieć, że obawy są tym częstsze, im bardziej odległy i abstrakcyjny jest punkt odniesienia.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (249) przeprowadzono w dniach 2 – 9 lutego 2011 roku na liczącej 1002 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Generalnie obawy o stan środowiska – zarówno o zasięgu lokalnym, jak i krajowym – wyrażane są tym częściej, im respondenci są lepiej wykształceni, a także im większa jest miejscowość, w której mieszkają (zob. tabele aneksowe). Problemy środowiska naturalnego relatywnie rzadziej dostrzegają ankietowani mieszkający na wsi lub w małych miastach (do 20 tys. mieszkańców), mający wykształcenie podstawowe oraz będący w wieku od 18 do 24 lat. W grupach społeczno-zawodowych największe zaniepokojenie stanem środowiska naturalnego wyrażają przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem, średni personel i technicy, pracownicy administracyjno-biurowi oraz badani pracujący na własny rachunek.

W stosunku do pomiaru z 2009 roku nieznacznie zmalał odsetek osób dostrzegających problemy środowiska naturalnego **w swojej miejscowości**.

Tabela 1

W jakim stopniu stan środowiska naturalnego w miejscowości, w której Pan(i) mieszka jest powodem Pana(i) obaw i niepokoju ?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	2009	2011
	w procentach	
W bardzo dużym i dużym	30	27
W niewielkim	47	47
W zasadzie w żadnym	19	23
Trudno powiedzieć	4	3

Niższy niż dwa lata temu jest także odsetek osób deklarujących, że stan środowiska naturalnego **w naszym kraju** jest powodem ich niepokoju. Badania nasze pokazują, że poziom zaniepokojenia stanem środowiska był najwyższy w latach dziewięćdziesiątych i zaczął wyraźnie spadać od 1999 roku. Pomimo pewnych fluktuacji, w szczególności w 2006 i 2008 roku, generalnie mniej więcej co drugi Polak wciąż dostrzega problemy środowiska naturalnego w naszym kraju.

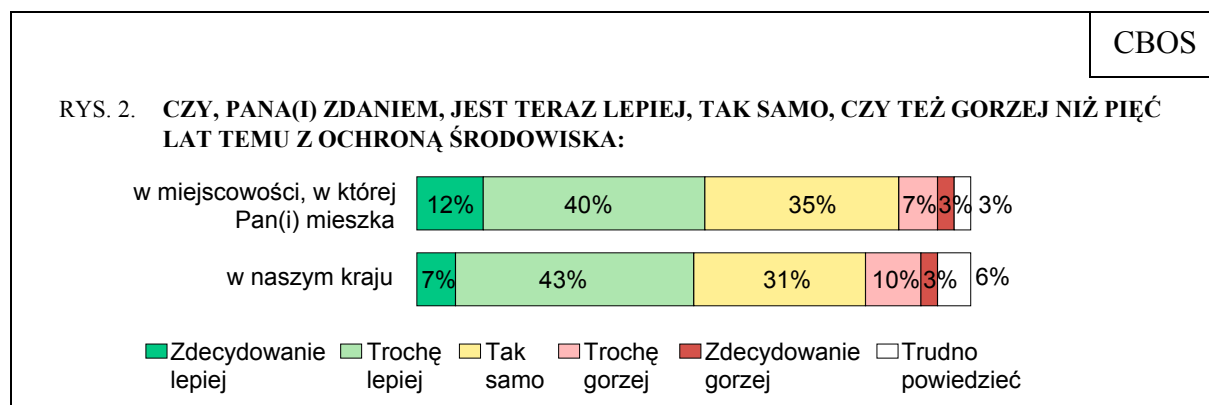
Tabela 2

W jakim stopniu stan środowiska naturalnego w naszym kraju jest powodem Pana(i) obaw i niepokoju ?	Wskazania respondentów według terminów badań							
	1993*	1997*	1999	2000	2006	2008	2009	2011
	w procentach							
W bardzo dużym i dużym	78	71	58	51	40	61	50	46
W niewielkim	13	20	30	36	45	28	38	40
W zasadzie w żadnym	3	4	6	7	7	5	7	8
Trudno powiedzieć	6	5	5	6	8	6	5	6

* W latach 1993 i 1997 badania dotyczące ekologii zostały przeprowadzone na zlecenie Instytutu na Rzecz Ekorozwoju

OCENA STANU OCHRONY ŚRODOWISKA

W porównaniu z 2006 rokiem, obecnie wzrósł niepokój Polaków związany ze stanem środowiska naturalnego w naszym kraju. Jednocześnie, zmalał odsetek osób, które oceniają ochronę środowiska w Polsce lepiej aniżeli pięć lat temu. Z badania przeprowadzonego w lutym tego roku wynika, że dokładnie połowa badanych (50%) uważa, że z ochroną środowiska w kraju jest lepiej niż przed pięcioma laty, a tylko 13% jest odmiennego zdania.

Nieznacznie lepiej Polacy oceniają stan ochrony środowiska w swoich miejscach zamieszkania. Mniej więcej co drugi (52%) uważa, że w miejscowości, w której mieszka, z ochroną środowiska jest obecnie lepiej niż pięć lat temu. Przeciwnego zdania jest co dziesiąty ankietowany (10%). Około jednej trzeciej uważa natomiast, że w obu kwestiach nic się nie zmieniło.

Odsetek osób, które dostrzegają poprawę stanu ochrony środowiska w całym kraju zmniejszył się o 17 punktów procentowych, natomiast zwiększył o 12 punktów tych, którzy nie dostrzegają żadnych zmian i o 4 punkty tych, którzy uważają, że z ochroną środowiska jest gorzej niż było. Warto zauważyć, że od 1992 roku, po raz pierwszy tak drastycznie spadła liczba osób, które dostrzegają poprawę w ochronie środowiska w kraju.

Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, z ochroną środowiska w naszym kraju jest teraz lepiej, tak samo czy też gorzej niż pięć* lat temu?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	1992	1993	1997	1999	2000	2006	2011
	w procentach						
Lepiej	14	24	56	52	64	67	50
Tak samo	29	34	20	22	18	19	31
Gorzej	52	33	17	19	15	9	13
Trudno powiedzieć	5	9	7	7	3	5	6

* W 1992 roku użyto sformułowania: „niż trzy lata temu”, a w „1993 roku: „niż cztery lata temu”

O opinie na temat ochrony środowiska w ich miejscach zamieszkania pytaliśmy Polaków po raz pierwszy w 2006 roku. W porównaniu z tamtym pomiarem o 15 punktów procentowych zmniejszyła się liczba osób uważających, że z ochroną środowiska w ich okolicy jest lepiej niż było pięć lat temu, nieznacznie zaś (o 2 punkty) zwiększył się odsetek badanych dostrzegających pogorszenie. Zdecydowanie więcej osób (35%, poprzednio 22%) uważa natomiast, że w badanej kwestii nic się właściwie nie zmieniło.

Tabela 4

Czy, Pana(i) zdaniem, z ochroną środowiska w miejscowości, w której Pan(i) mieszka jest teraz lepiej, tak samo czy też gorzej niż pięć lat temu?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	2006	2011
	w procentach	
Lepiej	67	52
Tak samo	22	35
Gorzej	8	10
Trudno powiedzieć	4	3

POCZUCIE WPŁYWU NA ŚRODOWISKO NATURALNE

Dwie trzecie badanych (67%) ma poczucie, że swoimi działaniami mogą korzystanie wpłynąć na środowisko naturalne we własnej miejscowości. Mniej więcej jedna czwarta (27%) jest przeciwnego zdania i należy zauważyć, że od drugiej połowy lat dziewięćdziesiątych takie opinie są w mniejszości. Generalnie, pomimo pewnych fluktuacji, właściwie już od 1992 roku rośnie odsetek Polaków przekonanych o tym, że własnym działaniem mogą przyczynić się do poprawy stanu środowiska w swojej miejscowości.

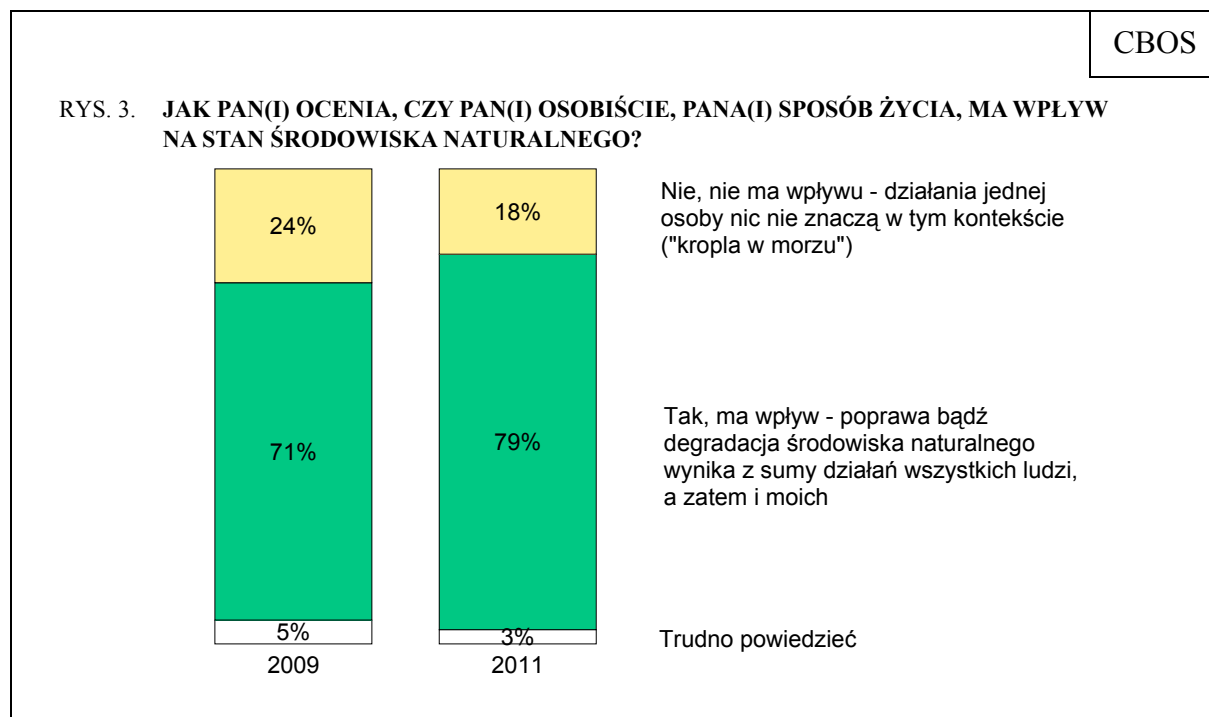
Tabela 5

Czy Pan(i) lub ktoś z Pana(i) najbliższej rodziny może swoim działaniem przyczynić się do poprawy stanu środowiska w swojej miejscowości?	Wskazania respondentów według terminów badań								
	1992*	1993*	1997*	1999	2000	2006	2008	2009	2011
	w procentach								
Tak	35	40	53	51	59	56	46	62	67
Nie	65	60	40	37	30	33	35	30	27
Trudno powiedzieć	0	0	7	12	11	11	19	8	6

* W latach 1992, 1993 i 1997 badania dotyczące ekologii zostały przeprowadzone na zlecenie Instytutu na Rzecz Ekorozwoju

Przekonanie o możliwości korzystnego wpływania na środowisko naturalne swojej miejscowości częściej deklarują osoby z wykształceniem wyższym, zamieszkujące największe aglomeracje miejskie i dobrze oceniający sytuację materialną swojej rodziny. Ponadto do grupy tej należą przedstawiciele kadry kierowniczej i technicy.

Ogólną opinię o wpływie człowieka na stan środowiska naturalnego podziela zdecydowana większość Polaków (79%). Mniej więcej co szósty (18%) utrzymuje natomiast, że jednostkowe działania nic w tej dziedzinie nie znaczą.

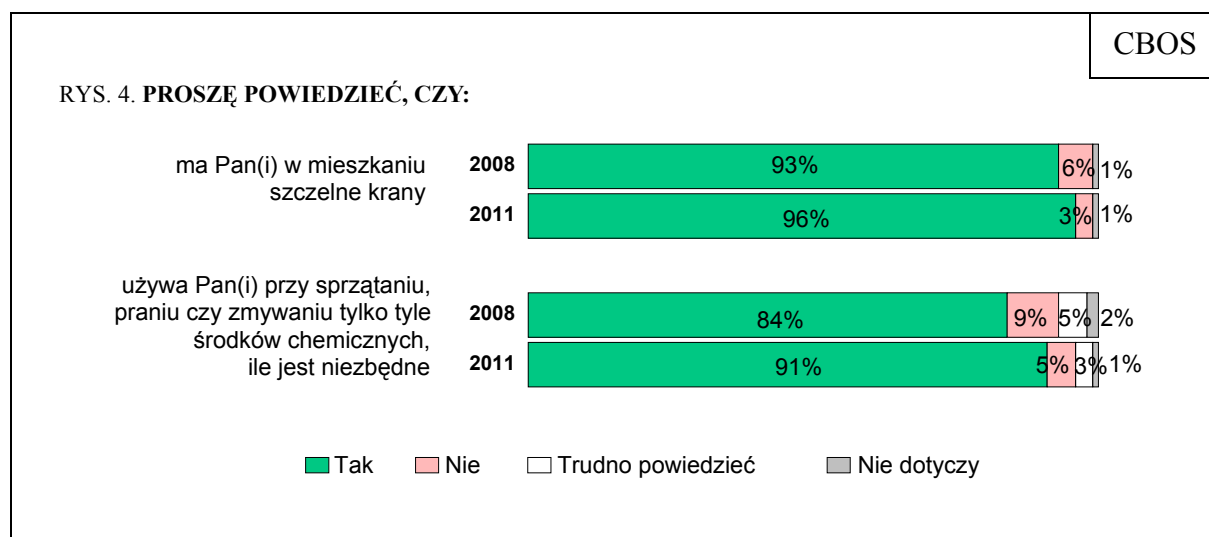

Przekonanie o znaczeniu jednostkowych działań dla środowiska naturalnego deklarowane jest z różną częstością w zależności od cech społeczno-demograficznych respondentów (zob. tabele aneksowe). W siłę sprawczą działań pojedynczych ludzi

zdecydowanie najczęściej wierzą ankietowani z wykształceniem wyższym, uczniowie i studenci, a także przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem, średni personel i technicy, pracownicy administracyjno-biurowi oraz pracownicy usług. O braku poczucia wpływu na środowisko naturalne częściej niż inni mówią najstarsi respondenci, osoby najslabiej wykształcone oraz robotnicy niewykwalifikowani, gospodynie domowe i renciści.

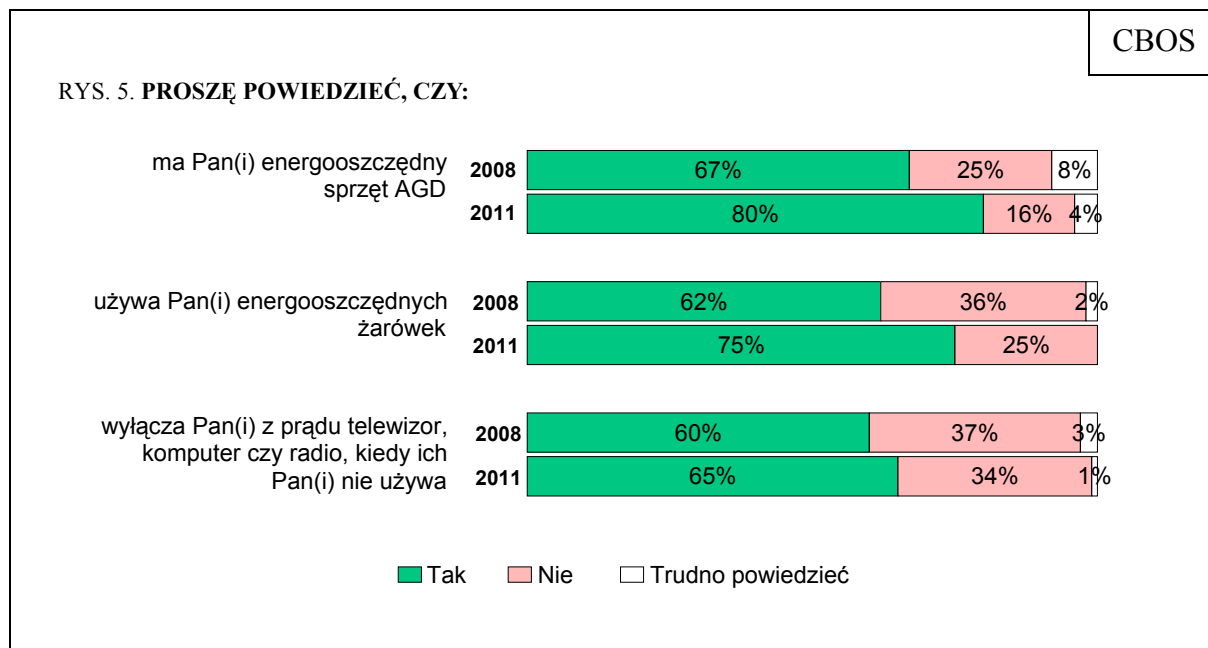
ZACHOWANIA PROEKOLOGICZNE

Prawie wszystkie osoby biorące udział w badaniu (96%) deklarowały, że krany w ich mieszkaniach są szczelne. Zdecydowana większość ankietowanych (91%) twierdzi też, że nie nadużywa środków chemicznych przy sprzątanii, zmywaniu czy praniu, choć trzeba pamiętać, że to, ile płynu do mycia naczyń czy proszku do prania jest niezbędne, może być oceniane dość subiektywnie. W ciągu ostatnich trzech lat zmniejszył się odsetek osób (z 6% do 3%), u których w domach są nieszczelne krany. Istotnie wzrosła także (o 7 punktów procentowych) liczba ankietowanych twierdzących, że nie przesadzają przy pracach porządkowych ze środkami chemicznymi.

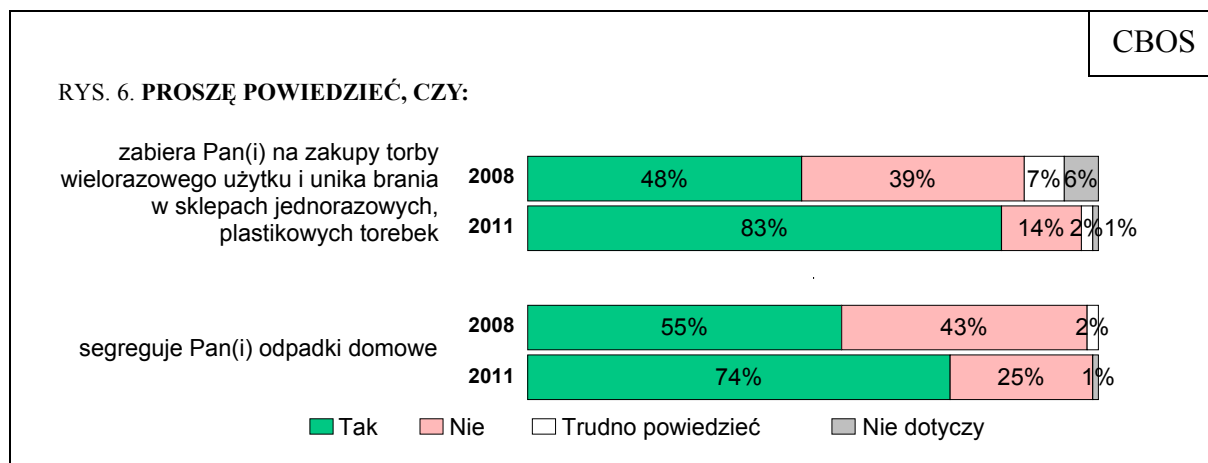

Cztery piąte respondentów (80%) zadeklarowało także, że ma energooszczędny sprzęt AGD. Niewiele mniej osób (75%) używa w swoim gospodarstwie domowym energooszczędnych żarówek. Nieużywane sprzęty elektroniczne wyłącza z prądu dwie trzecie ankietowanych (65%), duża część ogółu respondentów (34%) nie ma natomiast tego

zwyczaju. Korzystanie z energooszczędnych żarówek i sprzętu AGD jest obecnie zdecydowanie bardziej powszechne aniżeli w 2008 roku. W obu przypadkach do posiadania tego typu urządzeń w swoich domach przyznaje się więcej ankietowanych (o 13 punktów procentowych). Na tym tle znacznie słabiej wypada zmiana, jaka się dokonała jeśli chodzi o wyłączanie nieużywanego telewizora, komputera czy radia. Odsetek osób, które deklarują tego typu zachowania wzrósł jedynie o 5 punktów.

Zdecydowanie największe zmiany obserwujemy w deklaracjach dotyczących segregacji domowych odpadków oraz używania jednorazowych torebek foliowych. Obecnie ponad cztery piąte respondentów (83%) zabiera na zakupy torby wielorazowego użytku, unikając w ten sposób plastikowych, jednorazowych. Blisko trzy czwarte (74%) twierdzi natomiast, że segreguje domowe odpadki. W porównaniu z sytuacją sprzed trzech lat znacząco spadł (z 39% do 14%) odsetek osób, które podczas zakupów nie rezygnują z jednorazowych torebek. Zmniejszyła się również (o 18 punktów procentowych, do 25%) liczba ankietowanych, którzy nie segregują odpadków domowych.

W lutowym badaniu sprawdziliśmy także, jak ogólnie deklarowane postawy Polaków wobec problemów środowiska naturalnego przekładają się na działania podejmowane w życiu codziennym. Na dość wysokim poziomie utrzymują się odsetki osób starających się ograniczyć zużycie energii elektrycznej (90%) i wody (83%); od ostatniego pomiaru w 2008 roku oba zachowania znacznie się upowszechniły (wzrost odpowiednio o 11 i 10 punktów procentowych). Niewiele mniej badanych (79%) deklaruje, że starało się w ciągu ostatniego roku ograniczyć zużycie gazu; także i w tym przypadku w ostatnich trzech latach ograniczenia stały się bardziej popularne.

Tabela 6

Czy, w ciągu ostatniego roku:	Odpowiedzi twierdzące według terminów badań			
	2000	2006	2008	2011
	w procentach			
– starał(a) się Pan(i) ograniczać zużycie energii elektrycznej w swoim domu	78	75	79	90
– starał(a) się Pan(i) ograniczać zużycie wody w swoim domu	67	70	73	83
– starał(a) się Pan(i) ograniczać zużycie gazu w swoim domu	-	-	71	79

Kiedy bierzemy pod uwagę te dane, należy pamiętać, że dominujące znaczenie dla oszczędzania wody czy energii może mieć nie motywacja proekologiczna, ale ekonomiczna. Za tym, że oszczędzanie wody wynika raczej z sytuacji materialnej, aniżeli zainteresowania problemami środowiska naturalnego przemawia fakt, że wśród osób, które nie mają zamontowanych wodomierzy i płacą za wodę niezależnie od tego, ile jej zużyły, odsetek deklarujących oszczędzanie jest o 14 punktów procentowych mniejszy od przeciętnego (69% wobec 83%). Warto jednak zauważyć, że przeważająca większość gospodarstw domowych jest już wyposażona w wodomierze.

Tabela 7

Czy, w ciągu ostatniego roku starał(a) się Pan(i) ograniczać zużycie wody w swoim domu?	Tak	Nie
	w procentach	
Ogółem	83	17
Odpowiedzi osób, które:		
– mają zamontowane wodomierze i płacą tylko za tę ilość wody, jaką zużyją (N=864)	86	14
– rozliczają się w taki sposób, że nie zależy to bezpośrednio od ilości zużytej wody (N=88)	69	31
– nie korzystają z wodociągu (N=38)	66	34

Ponadto respondenci tym częściej deklarują, że w ostatnim roku starali się ograniczać zużycie wody, prądu i gazu, im gorzej oceniają warunki materialne swojego gospodarstwa domowego. Do oszczędzania we wszystkich trzech przypadkach bardziej skłonni są również respondenci powyżej 45. roku życia, mieszkańcy najmniejszych miast, z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, a także emeryci, renciści i bezrobotni. Można zatem wnioskować, że oszczędności gospodarstw domowych wynikają raczej z przekonania o niekorzystnej sytuacji materialnej respondentów i ich rodzin, niż ze świadomego wyboru zachowań proekologicznych.

W porównaniu z wcześniejszymi pomiarami znacząco wzrósł odsetek osób, które unikają kupowania produktów szkodliwych dla środowiska. Obecnie blisko trzy czwarte respondentów (72%) twierdzi, że wystrzega się tego rodzaju zakupów, podczas gdy trzy lata temu odsetek ten nie sięgał nawet dwóch piątych (36%). Podobnie większość ankietowanych (71%) segreguje odpadki domowe, a ich liczba w ostatnich latach systematycznie wzrasta. Najbardziej spośród wszystkich wymienionych w kwestionariuszu działań respondenci przyznają się do zbierania surowców wtórnych – szkła, puszek, makulatury, itp. W tym roku jedynie dwie piąte badanych (41%) zadeklarowało, że w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy zajmowało się recyklingiem i choć wciąż nie stanowią oni większości, to warto zauważyć, że w porównaniu z rokiem 2006 odsetek ten wzrósł aż o 14 punktów procentowych.

Tabela 8

Czy, w ciągu ostatniego roku:	Odpowiedzi twierdzące według terminów badań			
	2000	2006	2008	2011
	w procentach			
– unikał(a) Pan(i) kupowania produktów szkodliwych dla środowiska	56	54	36	72
– segregował(a) Pan(i) odpadki domowe	38	56	-	71
– zajmował(a) się Pan(i) zbieraniem surowców wtórnych – szkła, puszek, makulatury itp.	15	27	-	41

Na ogół im starsi ankietowani i lepiej wykształceni, tym częściej deklarują unikanie kupowania produktów szkodliwych dla środowiska. Większą skłonność do takich postaw notujemy również wśród kobiet, a także przedstawicieli średniego personelu i techników, kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem, pracowników usług, emerytów i rolników. Segregacją odpadków domowych zajmują się zdecydowanie częściej osoby w wieku od 55 do 64 lat, mieszkańcy wsi i najmniejszych miast, przedstawiciele średniego personelu i technicy, a także emeryci i renciści. Zbieranie surowców wtórnych takich, jak szkło, puszki czy makulatura, nie należy do zachowań praktykowanych przez większość Polaków. Należy jednak zauważyć, że ponad połowa respondentów w wieku od 35 do 54 lat, średniego personelu i techników, rolników, a także uczniów i studentów podejmuje się tego typu działań.

Polacy przeważnie obawiają się o stan środowiska naturalnego w kraju, natomiast w mniejszym stopniu wyrażają niepokój w kwestii stanu środowiska w ich najbliższym otoczeniu, choć – jak wcześniej wspomnieliśmy – zależy to w dużym stopniu od wielkości miejsca zamieszkania respondenta. Z drugiej strony badani najczęściej twierdzą, że z ochroną środowiska zarówno w Polsce, jak i w ich miejscowościach jest lepiej niż pięć lat temu. Warto jednak zaznaczyć, że odsetek optymistów w tym względzie jest obecnie wyraźnie niższy niż w 2006 roku. Ogólnie rzecz biorąc, dominuje pogląd, że jednostkowe działania wpływają na środowisko i zarówno sami respondenci, jak i ich najbliższa rodzina, mogą przyczynić się do poprawy stanu środowiska w swojej miejscowości.

Pozytywny jest znaczący wzrost odsetka osób deklarujących podejmowanie działań na rzecz ochrony środowiska takich jak segregowanie odpadków domowych czy zbiórka surowców wtórnych. W porównaniu z poprzednim pomiarem, więcej gospodarstw domowych ogranicza także zużycie energii elektrycznej, gazu i wody. Tego typu oszczędności w wielu przypadkach mogą wynikać raczej z motywacji ekonomicznych niż proekologicznych. Bez względu jednak na przyczyny podejmowanych decyzji, warto je docenić, bo sprzyjają one poprawie stanu środowiska naturalnego.

Opracowała
Katarzyna WĄDOŁOWSKA

A N E K S

Tabela 1

		W jakim stopniu stan środowiska naturalnego w miejscowości, w której Pan(i) mieszka jest powodem Pana(i) obaw i niepokoju?			Liczba osób
		W bardzo dużym i dużym	W niewielkim lub w zasadzie w żadnym	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		27	70	3	1002
Płeć	Mężczyźni	25	73	2	480
	Kobiety	29	67	3	522
Wiek	18-24 lata	21	76	3	126
	25-34	30	68	2	187
	35-44	27	69	3	154
	45-54	30	67	2	160
	55-64	28	71	0	193
	65 lat i więcej	23	70	7	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	20	77	3	379
	Miasto do 20 tys.	21	78	1	134
	20-100 tys.	27	68	5	195
	101-500 tys.	32	65	3	176
	501 tys. i więcej mieszk.	50	49	1	117
Wykształcenie	Podstawowe	19	74	6	235
	Zasadnicze zawodowe	29	69	2	245
	Średnie	24	74	3	344
	Wyższe	40	59	1	178
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	42	58		104
	Średni personel, technicy	32	68		36
	Pracownicy adm.-biurowi	32	63	4	65
	Pracownicy usług	30	65	5	52
	Robotnicy wykwalifikowani	30	67	3	121
	Robotnicy niewykwalifik.	24	72	3	54
	Rolnicy	17	83		36
	Pracujący na własny rach.	33	64	3	53
Bierni zawodowo	Renciści	21	76	3	71
	Emeryci	24	71	5	232
	Uczniowie i studenci	20	77	3	71
	Bezrobotni	19	81		58
	Gospodynie domowe i inni	20	80		49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	37	61	2	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	38	61	1	75
	sekt. pryw. poza rolnict.	28	69	3	247
	prywatnym gosp. rolnym	16	84		34
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	18	81	1	137
	501-750	28	68	4	141
	751-1000	24	72	4	179
	1001-1500	34	66		167
	Powyżej 1500 zł	33	66	1	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	27	67	6	139
	Średnie	26	71	3	418
	Dobre	28	70	2	445
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	34	57	9	52
	Raz w tygodniu	23	75	2	460
	1-2 razy w miesiącu	32	65	3	181
	Kilka razy w roku	33	65	2	204
	W ogóle nie uczestniczy	22	74	4	104
Poglądy polityczne	Lewica	32	66	2	176
	Centrum	25	74	1	341
	Prawica	31	67	2	285
	Trudno powiedzieć	21	71	8	201

Tabela 2

		W jakim stopniu stan środowiska naturalnego w naszym kraju jest powodem Pana(i) obaw i niepokoju?			Liczba osób
		W bardzo dużym i dużym	W niewielkim lub w zasadzie w żadnym	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		46	48	6	1002
Płeć	Mężczyźni	44	52	4	480
	Kobiety	48	45	7	522
Wiek	18-24 lata	41	56	3	126
	25-34	47	49	4	187
	35-44	52	40	8	154
	45-54	46	50	4	160
	55-64	45	50	5	193
	65 lat i więcej	45	46	10	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	43	50	8	379
	Miasto do 20 tys.	44	51	5	134
	20-100 tys.	46	46	8	195
	101-500 tys.	48	51	2	176
	501 tys. i więcej mieszk.	58	40	2	117
Wykształcenie	Podstawowe	37	53	10	235
	Zasadnicze zawodowe	50	46	4	245
	Średnie	47	49	5	344
	Wyższe	53	44	3	178
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	54	44	2	104
	Średni personel, technicy	57	37	6	36
	Pracownicy adm.-biurowi	53	38	9	65
	Pracownicy usług	50	45	6	52
	Robotnicy wykwalifikowani	44	53	3	121
	Robotnicy niewykwalifik.	35	55	11	54
	Rolnicy	46	49	5	36
	Pracujący na własny rach.	53	41	6	53
Bierni zawodowo	Renciści	40	57	3	71
	Emeryci	44	47	9	232
	Uczniowie i studenci	41	58	1	71
	Bezrobotni	48	48	4	58
	Gospodynie domowe i inni	47	49	4	49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	55	39	6	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	50	47	3	75
	sekt. pryw. poza rolnict.	46	49	5	247
	prywatnym gosp. rolnym	50	47	4	34
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	44	51	5	137
	501-750	52	44	4	141
	751-1000	42	49	9	179
	1001-1500	53	47		167
	Powyżej 1500 zł	49	47	5	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	48	46	6	139
	Średnie	46	47	7	418
	Dobre	46	50	4	445
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	51	36	13	52
	Raz w tygodniu	44	51	4	460
	1-2 razy w miesiącu	52	41	7	181
	Kilka razy w roku	48	46	6	204
	W ogóle nie uczestniczy	39	57	3	104
Poglądy polityczne	Lewica	53	43	3	176
	Centrum	49	48	3	341
	Prawica	45	52	4	285
	Trudno powiedzieć	38	48	14	201

Tabela 3

		Jak Pan(i) ocenia, czy Pan(i) osobiście, Pana(i) sposób życia, ma wpływ na stan środowiska naturalnego?			Liczba osób
		Nie, nie ma wpływu – działania jednej osoby nic nie znaczą w tym kontekście („kropla w morzu”)	Tak, ma wpływ – poprawa bądź degradacja środowiska naturalnego wynika z sumy działań wszystkich ludzi, a zatem i moich	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		18	79	3	1002
Płeć	Mężczyźni	21	77	2	480
	Kobiety	15	80	4	522
Wiek	18-24 lata	15	82	3	126
	25-34	16	82	2	187
	35-44	13	86	1	154
	45-54	15	83	2	160
	55-64	23	76	2	193
	65 lat i więcej	24	67	9	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	21	76	4	379
	Miasto do 20 tys.	17	81	2	134
	20-100 tys.	21	74	4	195
	101-500 tys.	12	86	2	176
	501 tys. i więcej mieszk.	15	82	3	117
Wykształcenie	Podstawowe	25	67	8	235
	Zasadnicze zawodowe	15	83	3	245
	Średnie	19	79	2	344
	Wyższe	12	88	0	178
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	13	87		104
	Średni personel, technicy	6	94		36
	Pracownicy adm.-biurowi	12	88		65
	Pracownicy usług	10	87	3	52
	Robotnicy wykwalifikowani	21	78	2	121
	Robotnicy niewykwalifik.	25	74	1	54
	Rolnicy	18	82		36
	Pracujący na własny rach.	24	74	2	53
Bierni zawodowo	Renciści	29	71		71
	Emeryci	21	70	9	232
	Uczniowie i studenci	9	87	4	71
	Bezrobotni	11	84	6	58
	Gospodynie domowe i inni	25	75		49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	8	91	1	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	24	76		75
	sekt. pryw. poza rolnict.	17	81	2	247
	prywatnym gosp. rolnym	20	80		34
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	19	80	1	137
	501-750	18	80	3	141
	751-1000	16	80	5	179
	1001-1500	19	79	2	167
	Powyżej 1500 zł	14	84	2	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	22	72	5	139
	Średnie	19	78	4	418
	Dobre	16	82	2	445
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	10	74	16	52
	Raz w tygodniu	18	79	3	460
	1-2 razy w miesiącu	17	79	3	181
	Kilka razy w roku	20	78	1	204
	W ogóle nie uczestniczy	20	77	3	104
Poglądy polityczne	Lewica	16	81	3	176
	Centrum	19	79	2	341
	Prawica	17	82	0	285
	Trudno powiedzieć	20	71	9	201